

НИКОЛАЙ РАЙНОВ
СИРОМАХ И ЦАРСКА
ДЪЩЕРЯ

chitanka.info

Едно момче се главило ратай в чуждо село. Слугувало на господаря си цяла година за едно теле. Като се свършила годината, господарят го предумал да остане още три години при него ратай, защото разбрал, че момчето е много работливо и послушно. Врекъл се да му даде доста пари, ако остане при него. Ратаят се съгласил, но измолил стопанина да го пусне за един ден да си иде в село — да заведе на майка си телето.

— Добре — казал стопанинът. — Иди, но гледай до довечера да се върнеш, защото имаме много работа.

Момчето повело телето към своето село, но телето било упорито и едва на заник слънце стигнали над селото. Като видяло, че не ще има време да слезе до селото, момчето вързало на рида телето за едно дърво, слязло в дола и се провикнало накъм селото, колкото му глас държи:

— Мамо! Ела прибери телето от рида!

Екът му отвърнал:

— Ида!

Момчето помислило, че майка му го е чула и се е запътила да прибере телето, та го оставило и побързало да се върне при стопанина си.

Като слугувал още три години, момъкът си получил заплатата и си отишъл. Но колко се почудил, когато си отишъл вкъщи и не видял телето! Запитал майка си, а тя му рекла:

— Синко, никакво теле не съм довеждала от рида. Нахалост ти е отишла цяла година ратайство.

А на момъка станало тежко и той казал:

— Телето беше женско, мамо. Досега можеше да се отели и да си имаме вол: три години са!

Майка му се ядосала, па рекла:

— Хайде върви го дири, дете си го оставил!

И момъкът излязъл над селото, тръгнал по дола и се покачил на рида, дете бил вързал телето си преди три години. И какво да види: крава и два вола!

Кравата рекла на момъка:

— Не ме ли познаваш? Аз съм твоето теле. Два вола съм ти отелила. Хайде отвържи ме, та да вървим у вас.

Момъкът отвързал кравата, подбрал воловете и ги повел към къщи. Като наближили селото, кравата казала на стопанина си:

— Като стигнем у вас, ти ще направиш обор и ще ни вкараш вътре. Там аз ще умра, защото ми се свършиха дните. А ти да ме одереш и с кожата ми да обиколиш обора, за да не ти поразява болест воловете.

Момъкът изпълнил това. Направил обор и вкарал добитъка. Кравата едва влязла — и ето, че легнала наземи, приритала, приритала и умряла. Момъкът я одрал, изрязал от кожата ѝ дълъг ремък и с него обиколил обора.

Един празничен ден воловете казали на стопанина си:

— Хайде да идем в града, да чуем какво ново се приказва.

Момъкът се съгласил. Стигнали до града, той изпрегнал на една поляна колата и дал на воловете сено, а сам се запътил за пазара. Там един глашатай викал, колкото му глас държи:

— Селяни и граждани! Царят е издал повеля: има една нива от сто декара; който успее за един ден да я изоре, посее, ожъне, овършее и привечер да откара на царя овършалото жито, ще го ожени за дъщеря си и ще му напълни с жълтици колата.

Момъкът се върнал на полянката при воловете и им казал:

— Нали искате да знаете какво ново се приказва: ето ви новото!

И им разказал какво чул от глашатая. Тогава воловете му рекли да иде при царя и да му каже, че той се наема да свърши работата. Момъкът отишъл в двореца и казал това на царя. Царят го погледал, погледал, па пратил един човек с него — да го отведе на нивата. Момъкът веднага почнал да оре. Когато изпрегнал воловете да почиват, те му рекли:

— Към обяд царската дъщеря ще ти донесе да ядеш. Ти яж и гледай пред себе си, не се обръщай да я поглеждаш, защото може да те омагьоса, та да заспиш. Пази се и да не се засмееш, че инак много има да патиш от нея.

И воловете почнали отново да орат. Работата спорила от само себе: което се изоре, само се посявало, пониквало, узрявало, пожънвало се и се овършавало. На пладне ето ти царската дъщеря — хубава, хрисима, засмяна — носи на орача обяд. Но той я и не погледал. Взел ястието, почнал да яде и все гледал пред себе си. Тя

му говорила това-онова, закачала го — дано я погледне или се засмее. Но той все гледал пред себе си и не се засмивал. Най-сетне тя рекла:

— Ех, да ме знаеше тоя орач, каква съм грозна-грозница, не само не би мъчил воловете си за мене, ами не би и път бил от село до тука!

Момъкът полюбопитствал да види наистина ли за някаква грозна мома се мъчи, па мъчи и воловете и дали няма царят да му даде някое плашило за жена. Дигнал очи, погледнал момата и като видял колко е хубава, засмял се на хитрината ѝ и на своето лековерие.

Царската дъщеря си отишла и момъкът усетил, че го унася сън: не можел да си държи очите от дрямка. Легнал и заспал. Воловете спрели да орат: нямало кой да кара ралото и да натиска лемежа. Момъкът спал цели два часа. Воловете почнали да си говорят. Волът, който орял отдясно, запитал тоя, който орял отляво:

— Е, побратиме, ти какво можеш да направиш? Слънцето скоро ще заседне, а половината нива лежи неразорана.

Левакът отвърнал:

— Стига да си мръдна лявото ухо — и слънцето изведнъж ще залезе. А ти?

— Аз — рекъл деснакът — щом си мръдна дясното ухо, слънцето ще се върне веднага, дето е било отзарана.

Като казал това, волът си мръднал ухото, слънцето се върнало на изгрев, той побутнал излеко с рога си орача и момъкът станал, та продължил работата. На заник слънце всичко било готово; момъкът натоварил колата с жито и я откарал пред двореца. И цар, и царица се почудили, като видели това. Колкото и да им се не щяло да си дадат дъщерята на сиромаш момък, нямало какво да сторят. Царят извел момата и я дал на момъка, па му напълнил и колата с жълтици, както бил обещал.

Царицата излязла да ги изпрати. Тя посочила на момъка нарочно един лош друм, който минавал през голямо тресавище. Щом навлязла колата в тресавището, царицата, която стояла на пътя, рекла:

— Дано даде Господ в това тресавище да затънете, та да не излезете: и ти, голтако, който ми взе дъщерята, па и ти, дъще, която се полъга по тоя сиромаш!

Момъкът се уплашил и запитал воловете ще ли могат прегази тресавището.

— Бъди спокоен! — отвърнали те. — Ще го прегазим. Ние и море прегазваме.

Но като излезли из тресавището, царицата, която чула разговора на воловете с момчето, разгневена, че не ги е стигнала клетвата, рекла:

— Дано вълци изядат тия проклети волове, а тоя момък и тая мома, ако се сберат да къщуват, дано сладък залък не вкусят и дано мир не видят!

Тогава воловете разтърсили глави и казали на стопанина си:

— Тежка беше тая клетва. И нас вълци ще изядат, и вие мир няма да видите. Ами щом стигнем в село, веднага ни затвори в обора, па ни не пускай, че наистина ще ни изядат вълци. А ти не казвай на жена си всичко, което знаеш, че от бърбиви жени най-много теглят мъжете!

Стигнали в село. Момъкът затворил воловете в обора: там ги хранил и поил, не ги извеждал ни на двора, ни на полето. Три години минали така. Една заран воловете казали на стопанина си:

— Я ни изведи, та ни напой на реката, че ако щат, и мечки да ни ядат! Три години минаха: слънце не сме видели, зелена трева не сме хапнали, прясна водица не сме пийнали.

И той ги повел към реката. А те по пътя му рекли:

— Наистина вълци ще ни изядат, щом стигнем на реката. И нашите дни се свършиха: стигна ни клетвата. Но ти ни земи рогата и ги зарови в градината си. Ще израстат високи дървета, от топола повисоки, с листа и цветове, каквито няма по вас. Всеки ще им се чуди. Никой няма да знае, че са порасли от волски рога и че името им е ангелски дървета.

Така и станало. Нападнали вълци воловете на реката и стопанинът едва успял да им прибере рогата. Посадил ги в градината и наистина порасли две чудновати високи дървета, на които всички се чудели. Чудела им се и жената на момъка, царската дъщеря, и току питала, запитвала от какво са порасли и как им е името. Мъжът не искал да ѝ каже, но тя му дотегнала най-сетне с тия запитвания и за да го не пита вече, казал ѝ, че са израсли от волските рога и се казват ангелски дървета.

На един празник у дома им се били събрали много гости. Яли, пили, приказвали. Станало дума и за чудноватите дървета. Домакинът си бил пийнал, като се чукал с гостите, и по едно време заявил на всички събрани, че е готов да даде на оногова, който каже от що са

изникнали дърветата и какво им е името, цялото си имане, дори и жена си. Додето гостите казвали кой каквото му хрумне на ума, домакинята пришепнала на ухото на един момък онова, що знаела от мъжа си. Тя отдавна се била надумала с тоя момък да избяга от съпруга си, за да се ожени повторно. Тъкмо сега се паднал случай момъкът да отнеме от съпруга и жена му, и къщата, и всичко, що оня имал. Никой от гостите не можал да познае. Един каже това, друг — онова, все неверни неща. Дошло ред на момъка. Той казал, че дърветата са поникнали от волски рога и се казват ангелски дървета. Като чул това, мъжът побледнял като платно, защото разбрал, че жена му е издала тайната, но не рекъл нищо, а само си взел тоягата, облякъл едни парцаливи дрехи и напуснал селото. А оня момък заживял в къщата му с невярната жена.

Като излязъл накрай селото, дето едно време бил вързал телето, обеднелият човек седнал на един камък да си почине. Замислил се дълбоко, па си казал сам на себе:

— Сега вече не съм заникъде. Само слънцето, което вижда навсякъде всичко, може да ми каже дали ще си върна имота.

Като рекъл това, той станал и се запътил да дири слънцето — да го пита. Излязъл на едно високо бърдо. Там се биели два овена, страшни, едри, силни. Те го запитали къде отива. Казал им, че е тръгнал да пита слънцето ще си върне ли някой ден имота. Овните му рекли:

— Ето, пътят е натам. Но като стигнеш в двореца на слънцето, питай го и за нас. Три години бием, а никой не може още да победи: защо е това?

— Добре — отвърнал мъжът. — Ще питам.

Вървял, вървял, стигнал до една река. И тя го запитала де отива. И на нея казал, че отива при слънцето да разбере ще си върне ли това, що са му отнели с измама.

— Питай и за мене — рекла реката. — Ето: буйна и студена съм, сладка ми е водата, а никой не ще да пие от мене. Откак съм създадена, никой не ми е вкусил водата.

Мъжът обещал и на реката да пита. Продължил си пътя. Ето насреща му две моми. И те го запитали де отива, и на тях казал.

— И за нас питай — поръчали му те. — И двете сме хубави и работни, а пък никой не иде да ни поиска, та стоим все неомъжени.

— Ще питам — обещал той и тръгнал по-нататък.

Като се уморил от вървене, седнал да си почине под една ябълка. Почивал, що почивал, а щом си тръгнал, ябълката го запитала къде отива. И на ябълката казал. Тогава тя го замолила:

— Като видиш слънцето, моля ти се, чичо, питай и за мене: хубави ми са плодовете, червени и сладки са, а никой не ще да яде от тях.

— Ще питам — рекъл той.

Най-сетне, подир дълги дни ход, ето че стигнал до дворците на слънцето. Него го нямало. Излязла майка му.

— Я се скрий веднага — рекла му тя, — че ако те види син ми, ще те изяде! Влез да те скрия зад вратата, па щом се нахрани слънцето, тогава излез, че го питай!

И тя скрила човека зад вътрешната врата. Дошло слънцето, гладно-гладно от цял ден път и още от двора подушило, че има човек.

— Мамо, кой е вкъщи? — запитало то майка си.

— Никого няма, сине — отвърнала слънчова майка.

— Има, има! — викнало слънцето. — Човек има: отдалече подуших! Я му кажи да излезе!

— Никого няма бе, синко, нали ти казвам? Не вярваш ли на майчината си дума?

— Я му кажи да излезе! Не бой се: няма да го изям! Дума давам пред тебе, че няма нищо да му сторя.

И човекът излязъл.

— Защо си дошъл, чичо? — попитало го слънцето.

Той му разправил всичко за себе си и за ония, на които бил обещал да пита: за овните, реката, момите, ябълката. А слънцето му казало, че додето овните не убият човек, няма да се преборят и додето реката не удави някого, никой няма да й накуси водата. Но то посъветвало човека, преди да каже това на овните и на реката, да избяга на три планини далеч от тях. На момите поръчало да каже, че няма да се омъжат, додето хвърлят сметта заран срещу слънцето, а като стигне при ябълката, да копне няколко пъти около корените ѝ. Оттам ще извади гърне с жълтици и от ябълката ще почне да яде всеки, що мине-замине. И най-последно рекло:

— А на тебе ето какво ще кажа. Сега е четвъртък. В неделя заран аз ще изгрея не от изток, отдето изгревам всяка сутрин, а от запад.

Имаш ум в главата: като знаеш това, ще си върнеш имота и жената. Хайде върви си със здраве!

И човекът целунал ръка на слънчова майка, благодарил на слънцето и си тръгнал. Ходил, ходил, стигнал до ябълката.

— Пита ли слънцето, чичо, за мене? — викнало дървото издалек, щом съзряло парцаливия човек.

— Питам, питам — рекъл той и взел да копае около корените ѝ. Изровил гърне с жълтици, хапнал си от ябълката, покрил гърнето с шума и тръгнал.

И момите го запитали още отдалече. Той им казал — да не хвърлят заран сметта срещу слънцето, че на слънцето става криво, затова досега стоят моми. Наближил към реката. И тя го зърнала от далеч и го запитала, но той я заминал и чак след като се отдалечил от нея на три планини раздалеч, викнал:

— Реко, реко! Додето не удавиш човек, никой няма да пие от тебе.

Реката чула това и като нямало друг човек наблизо, полетяла след мъжа, напънала се, почнала да приижда и да го гони дано го потопа. Но той избягал.

Стигнал до овните, но и тях отминал и чак след три планини се обърнал, та извикал:

— Овни, овни! Докато не убиете човек, няма да се преборите!

И овните търтили след него — дано го стигнат и разкъсат с рогата си, но мъжът избягал.

В събота вечер той стигнал в селото си. Като нямало де да спи, легнал край селото, на торището. Рано на заранта, в неделя, влязъл в селото и седнал пред вратите на църквата, дето седали просяците. Сложил пред себе си гърнето с жълтиците и махнал шумата. Кой що влизал в църква, все понечвал да му пусне по някоя пара, но като съзирал гърне с жълтици — изглеждал тоя чуден просяк. Познали го всички. Сбрали се пред църквата да го разпитват къде се е губил и отде е донесъл тия жълтици. А той рекъл:

— На облог загубих всичко, на облог искам всичко да си върна. Който от вас познае отде ще изгрее слънцето тая заран, ще му дам това гърне с жълтиците: то е всичко, което имам. Ала не познае ли, той ще ми даде всичко, което има.

Хората почнали да му се смеят, че си не жали парите в такъв лесен облог, но той настоявал да се обложи някой с него.

Тогав се изстъпил момъкът, който му бил взел по-рано имота и жената. Обзаложили се.

— Е, отде ще изгрее тая заран слънцето? — запитал парцаливият.

— Отдето изгрява всяка заран — отвърнал онзи. — Ей оттам! — И посочил с пръст към изток.

— Не оттам — рекъл парцаливият, — а оттук! — И посочил към запад.

Почакали малко и слънцето изгряло. Отде мислите? От запад. Тогав човекът си взел отново имота, а невярната жена изпъдил. Оженил се за една мома селянка. И оттогав често обичал да казва:

— По-добре вярна селянка, отколкото невярна царица. С кривина се на тоя свят работа не върши.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.